№ 117 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 **1896** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 № 117

ՔՍԱՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի. տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը 2 ր., ամսական՝ 1 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ:

Օտարաքաղաքացիները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ»: իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժամանակաւոր միջոցներ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կաթնատնտեսական ցուցահանդէս. Նամակ Ծաղկաձորից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. «Փունջի» յորդորները. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Բօլգարիայից.

ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

—

Եւրոպայի մի ծայրից մինչև միւսը այժմ միայն մի ցանկութիւն է արտայայտւում —պահպանել խաղաղութիւնը: Օգոստոսի կէսից, երբ Կայսր Նիկոլայ II սկսեց իր ճանապարհորդութիւնը, Եւրոպայի մէջ աւելի պարզ կերպով որոշվեցան պետութիւնների համախմբումները: Սկզբում երեքպետեան դաշնակցութիւնը կարծեց թէ իր կողմն ունի նաև Ռուսաստանը: Բայց երբ Կայսրը հասաւ Ֆրանսիա, երբ այնտեղ կատարված տօների ժամանակ Ռուսաստանի Ինքնակալը և հանրապետութեան նախագահը ճառեր արտասանեցին և բացարձակ յայտարարեցին, որ Ֆրանսիան և Ռուսաստանը կապված են եղբայրական զգացմունքներով, երեքպետեան դաշնակցութեան պաշտօնական շրջանները յայտարարեցին որ, այնուամենայնիւ, եւրոպական խաղաղութեան ոչ մի վտանգ չէ սպառնում: Այդ մի և նոյն միտքը յայտնեց մի քանի անգամ և Ֆօր, Ֆրանսիայի պաշտօնական ներկայացուցիչը: Ուրեմն, երկու համախմբումներ, որոնք միմեանց հակառակ շահեր և ձգտումներ ունեն միջազգային գործերում, այն է՝ Գերմանիա, Աւստրիա և Իտալիա մի կողմից, և Ռուսաստան ու Ֆրանսիա միւս կողմից միմեանց հաւատացնում են, որ իրանց վերջնական նպատակն ու ձգտումը եւրոպական ազգերի խաղաղ զարգացումն է: Մենակ էր մնում միայն Անգլիան, որի աւանդական քաղաքականութիւնն էր միշտ հեռու մնալ որ և է պարտականութիւնից և միջազգային գործերի մէջ ինքնագլուխ և ազատ գործունէութեան տէր մնալ:

Ներկայ քաղաքական դրութեան մէջ Անգլիայի այդ դրութիւնը սպառնական էր համարվում Եւրոպայի խաղաղասիրութեան համար: Կրետէի հարցում Անգլիան ցոյց տուեց, որ ինքը կարող է նոյն իսկ պետութիւնների համաձայնութիւնը ապարդիւն դարձնել իր անկախ վարմունքներով: Ուստի հարկաւոր համարվեց զգալ տալ նրան, որ նրա ձգտումներին դիմադրելու համար Եւրոպան միաբան և միակամ է, առանց ուշադրութիւն դարձնելու պետութիւնների երկու համախմբումների ձգտումներին և ուղղութեան: Եւ Անգլիան հասկացաւ, որ դա լոկ խօսք չէ, որ ամեն անգամ, երբ նա մենակ դուրս կը գայ որ և է հարցի վերաբերմամբ իր միտքը թելադրելու, նա կը գտնէ զօրեղ դիմադրութիւն ամբողջ Եւրոպայի կողմից: Որքան և անգլիական ազգը անկախ և ազատ գործելու սիրահար լինէր, բայց իրականութեան առաջ գլուխ խոնարհելը նա աւելի շահաւէտ համարեց, քան իր հայրենիքը վտանգի մէջ դնելը: Վերջին հեռագիրները հաղորդեցին, որ թէ ազատամիտ կուսակցութիւնը (Րօզբէրրի, Հարկուր) և թէ պահպանողական մինիստրութիւնը (Հիքս-Բիչ, Կըրզօն) համաձայն են այն բանի մէջ, որ պէտք է համերաշխ լինել միւս պետութիւնների հետ:

Այսպէս ահա, Եւրոպայի մէջ հաստատվեց կատարեալ ներդաշնակութիւն. դրա հիմքն ու հոգին statu quo-ն է, այսինքն իրերի և կարգերի անփոփոխ դրութիւնը ամբողջ Եւրոպայում: — Մեզ, հասարակ մահկանացուներիս, յայտնին այսքանն է միայն: Ի հարկէ, շատ քիչ կը լինեն այնպիսի օպտիմիստներ, որոնք կը հաւատան թէ այդ ներդաշնակութիւնը եթէ մշտընջենաւոր չէ, գոնէ երկարատև է: Եւրոպական պետութիւնների ահագին բանակները, միջազգային այնպիսի հարցեր, ինչպէս Էլզաս-Լոտարինգիա, Եգիպտոս, արևելեան և հեռաւ արևելեան հարցեր, մնում են դեռ: Եւ մինչև որ գոյութիւն ունեն այդ բոլոր խոչընդոտութիւնները, կարելի կը լինի ասել, որ խաղաղութիւնը այժմ հարկաւոր է միջազգային հարցեր յետաձգելու համար և ոչ թէ նրանց վերջնական վճիռը ապահովելու համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՆԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

—

Կիրակի, ամսիս 6-ին, բացվեց Թիֆլիսում կաթնատնտեսական ցուցահանդէսը, որի մասին հաղորդել էինք «Մշակի» ընթերցողներին: Բացմանը ներկայ էին կառավարչապետի օգնական կոմս Տատիշչեվ, երկրագործութեան մինիստրի հաւատարմատար Մեդվեդեվ, ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Եանօվսկի, փոխ նահանգապետ Ստեֆանովիչ, քաղաքագլխի պաշտօնակատար Իվանենկօ, Թիֆլիսի ոստիկանապետ Մաստիցկի, զանազան պաշտօնական հաստատութիւնների, ընկերութիւնների և խմբագրութիւնների ներկայացուցիչներ, Գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամները և բազմաթիւ հիւրեր:

Ընկերութեան փոխ-նախագահ իշխան Գրուզինսկու բացակայութեան պատճառով, ցուցահանդէսը բացեց ընկերութեան պատուաւոր անդամ Վ. Գէեվսկի, որը մի համառօտ ճառով բացատրեց ցուցահանդէսի նշանակութիւնը Կովկասի լեռնային մասի համար և յայտնեց, որ կառավարութիւնը և կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը իրանց կողմից արել են մի քանի քայլեր կաթնատնտեսութիւնը զարգացնելու նպատակով:

Այնուհետև ցուցահանդէսի յանձնաժողովի նախագահ Ա. Քալանթար նկարագրեց կովկասեան կաթնատնտեսութեան այժմեան վիճակը, թւելով կատարելագործված կաթնարանները, իւղագործարանները և պանրագործարանները: Կովկասեան այն պանիրները, որ պատրաստված են շվէյցարական պանիրների ձևով, այժմ ստացել են մեծ նշանակութիւն Ռուսաստանի ներքին նահանգներում և ծախվում են թանգ գնով, 15—18 րուբլի պուդը: Նիժնի-Նովգորոդի ցուցահանդէսում նրանց յատկութիւնը այնքան լաւ էր, որ գնահատող յանձնաժողովը նրանց առանձնացրեց և կազմեց յատուկ բաժին, վախենալով որ եթէ այդ պանիրները մնան ներքին նահանգների պանիրների հետ միասին մէկ բաժնում, այն ժամանակ հիւսիսային պանիրները ոչ մի բարձր պարգև չեն կարող ստանալ: Այնուհետև կովկասեան պանիրների համար վաճառանոցը ապահովված է և մեր պանրագործները կարող են հանգիստ գործել, հոգալով միայն արդիւնագործութեան բարւոքման մասին: Այժմ կաթնատնտեսական հարցերը մեծ նշանակութիւն են ստանում մեր երկրի մի նշանաւոր մասի համար և ցուցահանդէսը պէտք է այդ հարցերի լուծման և զարգացման նպաստի իր կողմից: Պէտք է աչքի առաջ ունենալ երկու նշանաւոր ձեռնարկութիւններ, որոնք պէտք է ազդեն կաթնատնտեսութեան վրա: Մէկը երկրագործութեան մինիստրութեան ջանքերն են՝ կանոնաւորելու արօտատեղերը, միւսը ներքին գործերի մինիստրութեան ջանքերը, որ ձեռնարկում է տաւարի ժանտախտի ոչնչացնելու գործին:

Ապա Ա. Քալանթար ծանօթացրեց ներկայ եղողներին ցուցահանդէս բերված առարկաների հետ: Քաղաքային լաբօրատորիայի սեղանի մօտ բացատրութիւններ տուեց Գ. Ալիբէգեան, իսկ առանձին բաժիններում՝ Մէլիք-Բախտամեան և Շաղինեան: Բացատրութիւնները շարունակվում էին մինչև ցուցահանդէսի փակումը: Բացատրութիւններ տալիս են նոյնպէս օր. Ազամեան և այգեգործական դպրոցի աշակերտները:

Կիրակի և երկուշաբթի երեկոյեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում դեկուցումներ արին Ա. Քալանթար՝ կաթնատնտեսական գիտութիւնների տարածման մասին և Գ. Շաղինեան՝ Նիժնի-Նովգորոդի համառուսական ցուցահանդէսի կաթնատնտեսական բաժնի և Կովկասեան կաթնատնտեսութեան մասին, Վ. Լա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԲՕԼԳԱՐԻԱՅԻՑ

—

Ռուսչուկ, սեպտեմբերի 26-ին

Անկարելի է երևակայել, թէ որչափ մեծ բարեփոխութիւն է կրել բօլգարական երկիրը այն բաղդաւոր տարուց յետոյ, երբ միանգամ ընդ միշտ թօթափեց իրանից թիւրքական լուծը: Բօլգարական քաղաքական վերածնութիւնը թէև 1879 թւականից է սկսվում, բայց իրօք նա վերջնականապէս կազմակերպված է 1885 թւին, երբ Ֆիլիպօպօլի յեղափոխութեամբ Արևելեան Ռումէլիայի նահանգն էլ բանի, այսինքն հակառակ սուլթանի կամքին և Բերլինի չարաբաստիկ դաշնագրին, միացվեց բօլգարական իշխանութեան և վերջապէս իրականացաւ այն, ինչ որ բօլգարների համար սրանից հազիւ 20 տարի առաջ դեռ երազ էր թւում: Տասը տարվայ փոքրիկ շրջանը աւելի քան անբաւական է թիւրքական լծի տակ ընկճված երկիրը ազատ, կանոնաւոր և բարեկարգ վիճակի վերածելու համար, բայց այն, ինչ որ այդ կարճ միջոցում կատարված է,—արդէն հաստատ գրաւական է, թէ շատ մօտ ապագայում Բօլգարիան կարող կը լինի կատարելապէս մաքրել թիւրքական իշխանութեան թողած աւերումները, ընդունել եւրոպական կարգեր և, եթէ ոչ եւրոպական մեծ պետութիւնների, գոնէ իր դրացի Ռումինիայի բարեկարգ դրութեամբ հասնել, որից դեռ, համեմատաբար, բաւականաչափ հեռու է:

Ռուսչուկ՝ Բօլգարիայի առևտրական գլխաւոր քաղաքն է, Դանուբի եզերքի վրա. ունի 30.000 բնակիչ, որից 18.000 բօլգար, 6.000 թիւրք, 2.000 հրէայ, 1.500 հայ և մնացածներն էլ եւրոպացի: Առաջին անգամ քաղաք մտնողը շատ հաճելի տպաւորութիւն է ստանում, տեսնելով, թէ ինչպէս հին, թիւրքական ամեն շէնք, փողոց և հիմնարկութիւն հետզհետէ քանդվում և վերածվում է եւրոպականի. փոխանակ խարխուլ շէնքերով այլանդակ փողոցների, այժմ արդէն լայն, ծառուղիով զարդարած, երկյարկանի տներով շրջապատած, երկար բուլվարներ են կառուցվում և մասամբ արդէն վերջացած են. քաղաքային այգիներ են հիմնված. սկսված է մի շատ փառաւոր շէնք, ուր պիտի փոխադրվի բօլգարական գիմնազիան, մի ուրիշ գեղեցիկ շէնքի վրա կարդացվում է Градска Библиотика: Թիւրքական նախկին մեծ մզկիթի տեղի վրա, որ ռուսաց ռումբերից աւերակների կոյտ էր դարձած պատերազմի միջոցին, այժմ բարձրանում է բօլգարական նահանգական վարչութեան ընդարձակ շէնքը. թիւրքական միջնաբերդը բոլորովին քանդված և մասամբ քաղաքային պարտէզի է վերածված. նախկին ամայի գետեզերքի վրա այժմ բարձրանում է բօլգարական արսենալը և ծովային զօրքի զօրանոցը, իսկ քաղաքի միւս ծայրումն էլ մի աւելի ընդարձակ զօրանոց է կառուցվում ցամաքային զօրքի համար: Քաղաքը պատած է ընդարձակ և լաւ մշակված խաղողի այգիներով, որոնց մէջ հայերն էլ իրանց մասն ունեն: Գետեզերքի վրա բօլգարական օֆիցէրների մի կազինօ կայ, առջևը փոքրիկ պարտէզով, ուր երեկոները բօլգարական նաւատորմի երաժշտական խումբն է ածում: Թիւրքական ժամանակի խորդ ու բորդ և անկանոն ճանապարհների տեղ, այժմ երկաթուղին կապում է Բօլգարիայի բոլոր գլխաւոր քաղաքները միմեանց հետ, իսկ ուր որ երկաթուղի չը կայ, այնտեղ էլ շատ գեղեցիկ ճանապարհներ կան կառքով երթևեկելու համար: Երկրի ամեն կողմը կատարեալ ապահովութիւն է տիրում և ամեն բօլգար՝ սրտի կատարեալ անդորրութեամբ՝ իր երկրի և իր անձնական բարգաւաճման համար է աշխատում: Այս է ահա թիւրքական լծից ազատված երկրի այժմեան վիճակը:

Ռուսչուկ առաջին անգամ ոտ կոխած միջոցին, մարդ չէ կարող առանց սրտի գոհունակութեան չը դիտել, թէ ինչպէս այս երէկվայ թիւրքական ծառաները, անցեալ սուլթանական բռնապետութեան գերիները, այսօր, իբրև սեփական անկախ երկրի ատրճանաւորներ են ներկայանում ճանապարհորդներին, ամենայն լրջութեամբ, քաղաքավարութեամբ և միանգամայն արագութեամբ սահմանապահական, մաքսային և այլ վարչական գործողութիւններ են կատարում, երբ այնտեղ իրանց նախկին տէրեր թիւրքերը, թէև ոչ մի ճնշումի չենթարկված, սակայն հանգամանքների փոփոխութեամբ չը կարողանալով ոչ մի ասպարէզում մրցել բօլգարների, հայերի և հրէաների հետ, ստիպված են ամենահասարակ դերեր և զբաղմունք ընտանձնել, ինչպէս բեռնակիր, կառապան, մանրավաճառ լինել և այլն: Նաւամատոյցի վրա տեսայ ցնցոտիներով ծածկված թիւրք ծերեր, տղաներ և նոյն իսկ կանայք, որոնք, մոռանալով իրանց նամահրէմութիւնը, խղճալի տեսքով ողորմութիւն էին մուրում ճանապարհորդներից... Չը մոռանամ ասել, որ այստեղ բոլոր թէ զինուորական և թէ քաղաքացիական ատրճանաւորները, շատ քիչ բացառութեամբ, ռուսաց ձևով համազգեստներ են կրում, այնպէս որ Ռուսաստանից ուղղակի Բօլգարիա մտնողը առաջին տեսքին կարող է խաբվել, ինքն իրան դեռ ևս ռուս իշխանաւորների իրաւունքի տակ կարծելով:

Բօլգարիայում օտար երկրներից և ազգերից ամենից աւելի Ռուսաստանն ու ռուսներն են յարգված, բայց իրօք գլխաւոր ազդեցութիւնը

րիծով և Մէլիք-Բախտամեանի՝ քաղաքին կախ մատակարելու խնդրի մասին: Ժողովները գրաւել էին բազմաթիւ հասարակութիւն:

ՆԱՄԱԿ ԾԱՂԿԱՁՈՐԻՑ

Սեպտեմբերի 29-ին

Ծաղկաձորի շրջանի հողագործական արդիւնաբերութիւնը կազմում է գլխաւորապէս ցորենն ու գարին, իսկ միւս երկրագործական արդիւնքները, օրինակ բամբակ, չալթիկ, կունջիթ, գէնադէրչակ և այլ այսպիսի բոյսեր, ինչպէս բնական հարստութիւններ, յատուկ չեն Ծաղկաձորի շրջանին: Արդարև կան այդ շրջանում մի 2—3 գիւղեր, որտեղ մի քանի ընտանիքներ պարապում են մեղուաբուծութեամբ և պարտիզպանութեամբ, սակայն այդպիսի ընտանիքներ մատներով կարելի է համարել: Պարտիզպանութիւնը, որ այդ շրջանում մի աննշան եկամուտի աղբիւր է կազմում պարապողների համար, արտադրում է՝ կարտոֆել, կաղամբ, բողկ, վարունգ և այլն. այդ արդիւնաբերութիւնը գրեթէ ոչ միայն գաւառից դուրս չէ արտահանվում, այլ և նոյն իսկ իրանց արդիւնաբերողների հարևանների պահանջներին բաւականութիւն չէ տալիս:

Ծաղկաձորի ամբողջ գաւառում, որ բաղկացած է 50 մեծ գիւղերից, ինչպէս ասացի, միայն ցորենն ու գարին է արդիւնագործութեան միակ աղբիւրը: Սակայն, տարաբաղդաբար, վերջին մի քանի անարգասաւոր տարիներում (1893—96 թ.) այդ էլ չէ աջողվում Ծաղկաձորի շրջանի գիւղացիներին: Մի կողմից երաշտութիւնը, խորշակը, որ տեղի ունեցան 1893—94 թւականներին, միւս կողմից ժանգը, ցրտահարութիւնը, որ տիրեցին անցեալ տարի գաւառի մի քանի մասերում, երրորդ կողմից՝ անժամանակ տեղացող անձրևները, մրիկը, ժանգը, կարկուտը, որոնք հանդէս եկան այս տարի պարբերաբար և այլ այսպիսի բնական պատահարներ, այդ 3—4 տարվայ ընթացքում՝ բոլորովին փչացրին, ոչնչացրին նրանց արդիւնագործական պտուղները, թողնելով անճար գիւղացիներին դառն աղքատութեան մէջ:

Ահա այս չորրորդ տարին է, որ Ծաղկաձորի շրջանի հողագործական արդիւնքը կուլ է գնում բնական պատահարներին և այդ պատճառով ամբողջ հասարակութիւնը այդ գաւառում, սր օրէցօր քաշքշում է իր երերուն կեանքը, հեծում է անասնելի չքաւորութեան մէջ... Նրա ընտանեկան հարստութիւնը սպառվել է արդէն՝ չոր հաց գնելու պատճառով: Բաւական է միայն ասել, որ գիւղացին, որը հացահատիկների խսկական արդիւնաբերողն է, վերև յիշված բոլոր անբերրի տարիներում ինքն է փողով հացահատիկներ գնել: Նա, գիւղացին, որ սովոր էր «քաշով և կշեռքով» հաց ուտել, այժմ՝ ստիպված՝ ընտելացած է փութերով հաց գնել՝ իր չատակեր որկորը կշտացնելու համար... Բայց արդեօք որտեղից է ձեռք բերվում հաց գնելու փողը,— ահա հարցը: Սակայն դա էլ այնքան գաղտնիք չէ չատերի համար. գիւղական ժողովրդի ֆինանսական դրութիւնը ամենքին յայտնի է: Բայց այնու ամենայնիւ ձեռնհաս անձինք երբ և իցէ կը մտածեն անօգնական գիւղացու արդիւնագործութիւնը ապահովելու մասին՝ նրա տաժանելի աշխատանքի պտուղները զերծ պահելու բնութեան խաղերի դէմ:

Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր, հոկտեմբերի 8-ին, վրաց ազնւականների թատրոնում տրվելու է մի ներկայացում հեղեղներից վնասված ազգաբնակութեան օգտին: Այդ առիթով վնասվածներին օգնելու համար ընտրված յանձնաժողովը գրաւոր հրաւէրներ է ուղարկել զանազան անձանց՝ խնդրելով այցելել ներկայացումը: Պէտք է յուսալ, որ ներկայացման բարեգործական նպատակը բազմաթիւ հասարակութիւն կը գրաւի թատրոնը: Կը տրվի «Մասկարադ» դրաման:

—

Կովկասի կառավարչապետ գեներալ ադիւտանտ Շերեմէտևվի առողջութեան վիճակը, ինչպէս հաղորդում է «Пет. Листокъ» թերթը, մի քիչ բարւոքվել է:

—

Թիֆլիսի բելգիական փոխ-հիւպատոս Ն. Այվազեան խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը. «Ուղարկելով ձեզ 1897 թւին Բրիւսէլում կայանալի համաշխարհային ցուցահանդէսի ծրագիրը, խնդրում եմ հրատարակել ի գիտութիւն ձեր ընթերցողների, կովկասի և Անդրկովկասի արդիւնաբերողների և արհեստաւորների, որ ցուցահանդէսին իբրև էկսպօնէնտ մասնակցել ցանկացողները կարող են դիմել ցուցահանդէսի կարգադրիչ մասնաժողովի նախագահին, հետևեալ հասցէով. Rue du Congres, 10, Bruxelles».

—

Ամսիս 5-ին, շաբաթ օր, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան դահլիճում կայացաւ Թիֆլիս քաղաքի միօրեայ ժողովրդագրութեան յանձնաժողովի առաջին նիստը՝ ոստիկանապետ Մատիցկու նախագահութեամբ: Յանձնաժողովը, ձեռնարկելով նախապատրաստական գործողութիւններին, մի քանի որոշումներ կայացրեց, ի թիւս որոց բաժանեց Թիֆլիսը 26 մասի և խնդրեց նախագահին բանակցել տեղական ուսումնարանների վարչութիւնների հետ և խնդրել, որ թոյլ տրվի բարձր դասարանների աշակերտներին կատարել հաշւետուների պարտականութիւնը միօրեայ ժողովրդագրութեան ժամանակ:

—

«Руск. ВѢд.» լրագրին հաղորդում են որպէս լուր, որ արտաքին գործերի մինիստր երևի կը նշանակվի Լոնդոնի ռուսաց դեսպան Ե. Ստաալ:

—

Պաշտօնապէս յայտնված է, որ Թաղաւոր կայսեր, համաձայն մինիստրների կոմիտէտի որոշման, Բարձրագոյն հրամայել է թոյլատրել Զիթախովի ժառանգներին, որոնք Թիֆլիսում թել մանելու մի գործարան ունեն, հիմնել մի ակցիօնէրական ընկերութիւն:

—

Վերջին ժամանակներս Անդրկովկասեան երկաթուղու գծի վրա յանդուգն աւազակային յարձակումներ են լինում: Մի քանի օր առաջ Բալաջարի կայարանի մօտ աւազակները յարձակվեցին պահակի անակի վրա, իսկ հոկտեմբերի 4-ին, ինչպէս հաղորդում է «Кавказъ» լրագիրը, Աջիկաբուլ կայարանի մօտ, 691 վերստի վրա, ամբողջ մի աւազակային խումբ յարձակվել է բանուորների տան վրա և կռիւ մղելով բանուորների հետ, ծանր կերպով վիրաւորել է նրանց գլխաւոր Բալտիչէվին:

—

Վերջին օրերս Թիֆլիսում մի քանի օր անընդհատ անձրև էր տեղում և եղանակը բաւական ցրտեց: Սարի տակ գտնվող գրեթէ բոլոր փողոցները փչացել են հեղեղից, որը իր հետ բերում էր քար, աւազ, ցեխ: Շատ տների ներքին յարկերը լցվեցին ջրով:

—

Սկսած 1897 թւականից Անդրկովկասում երեք տեղ, այն է Թիֆլիսում, Բագւում և Քութայիսում, երեք գժանոցներ պահելու համար որոշված է բաց թողնել 42,555 ռուբլի: Վերջապէս, խելագարները այլ ևս չեն թափառի փողոցներում առանց որ և է խնամքի:

—

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ 1894 թւին Էջմիածնի գաւառում ոստիկանութիւնը կալանաւորեց 10 ռուբլիանոց կեղծ թղթադրամ շինողների մի ամբողջ խումբ, բաղկացած 19 հոգուց, որոնց գլխաւոր ղեկավարներն էին Պերէեասլավ քաղաքի բնակիչ Վասիլի Բորին և Վաղարշապատի բնակիչներ՝ Արշակ և Հմայեակ Շահբազեան: Բացի դրանից, իբրև մեղսակիցներ և նպաստողներ բանտարկվել և մեղադրվում էին 24 հոգի, հայ և թուրք, որոնց մէջ 3 հայ կանայք: Երևանի նահանգական դատարանը սեպտեմբերի 5—15-ին քննելով այդ գործը և մեղաւոր ճանաչելով վերոյիշեալ բոլոր 19 մեղադրվողներին կեղծ թղթադրամներ շինելու և տարածելու համար, դատապարտեց նրանց տաժանակիր աշխատանքների և բանտարկութեան, նայելով իւրաքանչիւրի յանցանքի աստիճանին, ութ տարուց սկսած մինչև չորս տարի տևողութեամբ, իսկ իբրև մեղսակից մեղադրվող 24 հոգուց 18-ին ճանաչեց անմեղ, որոնց մէջ 2 հայ կանանց: Բացի դրանից դատարանը վճռեց պահանջել յիշեալ 19 մեղադրվածներից 65,260 ռուբլի յօգուտ գանձարանի:

—

Նիժնի-Նովգորոդեան համառուսական ցուցահանդէսը իր բացվելու օրից մինչև փակման օրը ունեցել է ընդամենը 970,000 այցելուներ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լօնդոնից, սեպտեմբերի 30-ից, «Րէյտէրի գործակալութեանը» հեռագրում են. «Հայդ-Պարկում բանուորները ցոյց արին հայոց կոտորածի դէմ: Ընդունվեց հետևեալ որոշումն—առաջարկել կառավարութեան ճնշում գործ դնել պետութիւնների վրա՝ ընդհանուր եւանդոտ աջակցութիւն գործելու սուլթանի վրա՝ արիւնահեղ կարնավալին վերջ տալու համար: Կառավարութիւնը կարող է հաւատացած լինել, որ ազգաբնակութիւնը կը պաշտպանի նրան: Ամբոխի մէջ շատ հայեր կային»:

—

«Press Association» դիմեց Գլադստօնին հարցնելով, թէ արդեօք չի ցանկանայ նա իր կարծիքը յայտնել լօրդ Րօզբէրիի հրաժարականի առիթով: Նախկին առաջին մինիստրը հեռագրով պատասխանեց. «Ցաւում եմ, որ անկարող եմ բացատրութիւն տալ»: Նոյն տեսակ հարցին լօրդ Կիմբերլէյ, որը ազատամիտ կաբինէտի մէջ Հնդկաստանի գործերի մինիստրի պաշտօն ունէր, պատասխանեց, որ «գործերի ներկայ դրութեան ժամանակ նա, դժբաղդաբար, չէ կարող գոհացնել նրան»:

—

Շարունակում են զանազան լուրեր պտտել եւրոպական մեծ պետութիւնների դիտաւորութիւնների մասին Թիւրքիայի վերաբերմամբ: «Գերմանական լրագիրներում,—ասում է «Nord»,— մենք գտնում ենք մի բաւական համարձակ ենթադրութիւն, որ իբր թէ մեծ պետութիւնները դիտաւորութիւն ունեն, հայկական ճգնաժամը լուծելուց յետոյ, ամենաստիպողական կերպով միջամտել Թիւրքիայի ներքին գործերում և նրա վրա մի տեսակ խնամակալութիւն հաստատել: Շատ կարելի է, այդպիսի դիտաւորութիւններ ունի գերմանական քաղաքականութիւնը: Մենք այդ չը գիտենք, բայց մենք կարող ենք հաւատացնել մեր անգլիական կօլլէգներին, որ Ռուսաստանը ամենևին չէ փոխել իր յարաբերութիւնները դէպի Թիւրքիա: Անդադար հովանաւորելով խաղաղութեան բարերար գաղափարը, Ռուսաստանը, սրանից յետոյ էլ, ինչպէս մինչև այժմ եղել է, չի մերժի Թիւրքիային իր անկեղծ և անշահասէր խորհուրդները—ձեռնարկել վարչական կազմութեան վերափոխութեանը և րէֆորմներ մտցնել երկրի մէջ: Բայց նա ամենևին դիտաւորութիւն չունի յանձն առնել խնամակալութիւն Թիւրքիայի վրա»:

—

«Temps» լրագրում տպված է հետևեալ հեռագիրը Լօնդոնից. «Լօնդոնի դիպլօմատիական լաւ տեղեակ շրջաններում հաւատացնում են, որ պետութիւնները, նոր ճգնաժամից խուսափելու համար, որը կարող է վնասակար կերպով ազդել

դեռ ևս Աւստրիային է վերաբերում: Բոլոր վաճառատները, շուկաները լի են աւստրիական ապրանքներով և ոչ ռուսերէնն ու ֆրանսերէնն է այնքան տարածված, որքան խօսվում և ընդունված է գերմաներէնը: Ըստ երևոյթին, այս աւստրիական ազդեցութիւնը, թէև այժմ քաղաքականօրէն տկարացած, բայց տնտեսականապէս դեռ շատ երկար պէտք է տևէ, և այս շատ բնական է, որովհետև աւստրիական առևտրականները ոչ մի ջանք և դրամական զոհողութիւն չեն խնայում երկրի արդիւնաբերութիւնը և ապրանքների ներմուծումը իրանց ձեռքում պահելու համար: Բօլգարացիները այժմ չափազանց նախանձախնդիր են իրանց ազգային անկախութեան և քաղաքական հանգամանքներն էլ անպայման ժպտում են նրանց: Այնպէս որ, եթէ բօլգարները իրանք չուզենային էլ, Ռուսաստանի, Աւստրիայի և Անգլիայի փոխադարձ ներշնչումների և բարոյական ճնշումների ազդեցութեան տակ, գրեթէ հարկադրված են իրանց անկախութեան ոգին միշտ պահպանել և ուժեղանալ: Աւելի բարեյաջող աշխարհագրական դիրք և քաղաքական հանգամանք դժուար է երևակայել մի փոքրիկ իշխանութեան համար: Այսպիսի պարագաների մէջ զարմանալի չէ, եթէ բօլգարները հսկայական քայլերով առաջադիմէին, թէև, ի դէպ ասած, շատ չեն փայլում նրանք իրանց բնական սրամտութեամբ և քաղաքացիական առաքինութիւններով:

Բօլգարիան թէև հարկատու է Թիւրքիային, բայց այստեղ թիւրքական, կամ աւելի ճիշդը սուլթանի վեհապետական իշխանութեան ս տ ո ւ ե ր ը միայն կայ. իրօք բօլգարները կատարելապէս անկախ են և դեռ երկար ժամանակ իրանց սրտում պիտի կրեն այն ոխն ու ատելութիւնը, որ ազդած է նրանց իրանց նախկին իշխողների բռնակալական վարմունքը: Իրանց համար բօլգարական իշխանն ամեն ինչ է, կատարեալ սահմանադրական վեհապետ է և սուլթանի անունը արհամարհական ժպիտ է յարուցանում իրանց շրթունքի վրա: Ռուսչուկում, մեծ բուլվարի վրա, մի յաղթական կամար է կառուցված իշխանի գալստեան առիթով, որի երկու կողմի բօլգարերէն արձանագրութիւնները արդիւնք են իրանց այդ հայեացքի: Կամարի մի երեսի վրա գրըված է՝ Добре дошле Ваши Царски Височество և միւս կողմը՝ Царувайте щастливо: Ոչ այս առիթով, ոչ էլ ուրիշ պարագայում թիւրքական վեհապետութեան ոչ մի նշանը չը կայ և բօլգարները դեռ ևս չեն կարողանում զգացմունքի առանց պայրոյթի յիշել, որ Ֆերդինանդ՝ Պօլսում եղած ժամանակ, մի անգամ գլխին ֆէս դրած էր ներկայացել սուլթանին, նրա ադիւտանտի համազգեստով... Չը նայելով բօլգարների այս հակակրութեան, օսմանեան բ ա ր ե խ ն ա մ կառավարութիւնն իր օրգաններն ունի Ֆիլիպպօպօլսում, որոնք ամեն միջոցներով աշխատում են հասարակաց կարծիքը իրանց կողմը գրաւել: Այստեղ 2 թիւրքերէն լրագիր են հրատարակվում՝ «Մալիւմաթ» և «Գայրէթ», երկուսն էլ սարսափելի հայատեաց: «Մալիւմաթ» պարզապէս թիւրք գործակալութեան օրգանն է, որ նրա միջոցով և առանձին թերթիկներով ամեն օր ամենայիմար հեռագիրներ է հրատարակում ֆրանսերէն, յունարէն, բօլգարերէն և թիւրքերէն լեզուներով, բոլորն էլ թիւրքաց հիւպատոսարանում խմբագրված: Երէկ կարդում էի այդպիսի մի հեռագիր նոյն գործակալութեան թերթիկում, Պարիզից ուղարկված հոկտեմբերի 4 թւով, որտեղ ասված էր թէ պ. Ֆէլիքս Ֆօր յայտարարել է անգլիական և ռուսաց դեսպաններին, որ եթէ Ռուսաստան և Անգլիա դադարեն Թիւրքիայի ներքին գործերում միջամտելուց, վեհափառ սուլթանը մտադիր է բաւարար րէֆորմներ հրատարակել յօգուտ քրիստոնեաների... և սրա նման տեղեկութիւններ:

Անցեալները, երբ Ֆերդինանդ իշխանը Վառնայումն էր, հայերը խնդրել էին ներկայանալ նրան և իրանց շնորհակալութիւնը յայտնել: Իշխանը համաձայնվել էր և հայոց պատգամաւորութիւնը ընդունելով, ասել էր. «Ես համակրում եմ հայերին, որովհետև հայերը խելացի և աշխատասէր ժողովուրդ են. ապահով եղէք, որ դուք Բօլգարիայում ամեն հնարաւոր օգնութիւն և հանգստութիւն կը գտնէք. ես արդէն այս մասին հարկ եղած հրամանները տուած եմ ամեն կողմ»: Ու իրօք, Ֆերդինանդ մեծ համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի հայերը, թէ օտարահպատակները և թէ իր հպատակները, համոզված լինելով, որ հայերի նման մի աշխատաւոր ցեղի Բօլգարիայում հաստատվելը Բօլգարիայի առաջադիմութեանը միայն կը նպաստէ: Ու կառավարութիւնը թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս օգնում է հայերին: Բօլգարական բոլոր երկաթուղիները և շոգենաւները հրաման ունեն ձրի փոխադրել երկրի ամեն կողմը հայերին: Ամեն գլխաւոր քաղաքներում հայ և բօլգար անդամներից բաղկացած յանձնաժողովներ են կազմված, որոնք նպաստներ են հաւաքում յօգուտ կարօտ հայերի և նրանց համար յարմար գործ են ճարում: Ամեն տեղ տեղական վարչութիւնները տալիս են գաղթական հայերին ձրի բնակարան, հաց և վառելիք և երբ գործ է լինում թէ քաղաքներում և թէ գաւառներում, երկաթուղու, ճանապարհների և այլ հասարակաց շինութիւնների համար, հայերին են վարձում օրական 2 մինչև 3 ֆրանկ վարձով, որ գոհացուցիչ է: Մի բօլգար ինձ պատմում էր, թէ իրանք երախտապարտ են դէպի հայերը և այժմ միայն փոխադարձն են հատուցանում:

Ա. Ս.

եւրոպական խաղաղութեան վրա և նոր գաղանութիւններ առաջացնել Թիւրքիայում, վճռեցին որ և է չտապողական միջոցների չը ձեռնարկել: Այժմ թէ ինչու, գոնէ ներկայումս, սպասվում են էական փոփոխութիւններ գործերի ընթացքում մէջ: Ենթադրութիւն կայ, որ Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի և Անգլիայի մէջ կայացած համաձայնութեան հետեւանքը այն կը լինի, որ անյապաղ մի յայտագիր կուղարկեն Բ. Դրանը, պահանջելով սուլթանի հայ հպատակների ապահովութիւնը երաշխաւորող րէֆօրմներ:

—

Կ. Պօլսից «Temps» լրագրին հեռագրում են, որ Թիւրքիայի մայրաքաղաքում տեղի ունեցած վերջին անցքերի առիթով կազմված յանձնաժողովը ընդհատեց իր պարապմունքները այն տարաձայնութեան պատճառով, որ սկսվեց նրա անդամների մէջ, որոնցից վեցը քրիստոնեայ են, իսկ մնացածները—մահմետականներ:

Թիւրքաց կառավարութիւնը անպայման արգելում է հայերին արտասահման գաղթել:

—

Լօնդօնից «Kölnische Zeitung» լրագրին հաղորդում են. «Կարդինալ Բաուգրան հերքում է, որ իբր թէ ինքն կաթօլիկների միտինգ էր գումարում բողոք յայտնելու համար հայերի կոտորածի դէմ: Կարդինալը այն կարծիքի է, որ իրերի ներկայ դրութեան ժամանակ այդպիսի բարի, բայց անպտուղ ցոյցեր հազիւ թէ կարող կը լինեն էական օգնութիւն հասցնել թշուառներին: Միւս կողմից նա ամենեին չէ կասկածում պետութիւնների մարդասիրութեան, փորձառութեան և եռանդի մէջ և կարծում է, որ նրանց համարձակ կարելի է յանձնել ժամանակակից քաղաքականութեան ղեկավարութեան դժուար խնդիրը»:

—

«Daily Chronicle» լրագիրը առաջնորդող յօդուածում քարոզում է «երեքպետեան» դաշնակցութիւն Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի և Անգլիայի մէջ: «Մենք չատ առիթներ ունենք ձգտելու,—ասում է լրագիրը,—որ սրտագին համաձայնութիւն կայանայ Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի մէջ գլխաւորապէս այն պատճառով, որ մեր շահերը ամենասերտ կերպով կապված են Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի հետ: Ինչ վերաբերում է Թիւրքաց հարցին, Անգլիայի և Ռուսաստանի համաձայնութիւնը կարող էր ամենից շուտ վերջ դնել խառնակութիւններին այդ երկրում, և ամբողջ Եւրոպան ազատ կը շնչէր:»

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ դեսպանների պահանջով նորերս Կ. Պօլիս կանչված «Համիդիէ» քուրդ զօրագունդերը յետ են ուղարկված:

—

Լօնդօնից «Новости» լրագրի թղթակիցը գրում է. «Բալմօրալի տեսակցութիւնը ոչինչ լուրջ քաղաքական նշանակութիւն չունէր և ընտանեկան այցելութեան բնաւորութիւն ունէր: Լօրդ Սօլսբիւրի, իբր Հիւգ Սեսիլ որդու ուղեկցութեամբ, Բալմօրալ գնաց, բայց առանց իր այն քարտուղարների, որոնք քաղաքական գործերով են զբաղված: Լօրդ Սօլսբիւրիի Բալմօրալ եղած ժամանակ խօսք բաց եղաւ արեւելեան հարցի մասին: Լօրդ Սօլսբիւրի առաջուց մի ընդարձակ զեկուցում էր պատրաստել Թիւրքիայի գործերի դրութեան մասին: Այդ զեկուցումը հասարակ հաղորդագրութեան բնաւորութիւն ունէր և ոչինչ եզրակացութիւններ չէր պարունակում: Ըստ երեւոյթին, լօրդ Սօլսբիւրին կամենում էր միայն պատճառաբանել և արդարացնել Անգլիայի արեւելեան քաղաքականութիւնը, բայց որովհետեւ Բալմօրալում չէր ուսաց արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչը, այդ պատճառով ոչինչ վճիռներ չը կայացան:»

—

Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը Կ. Պօլսից աքսորեց լրագիրների մի քանի թղթակիցներին՝ իբր թէ սուտ լուրեր տարածելու համար:

—

«Բօրիս» և «Բօլգարիա» շոգենաւերով ճանապարհ ընկան դէպի Բուրգաս և Վառնա կրկին 500 հայ ընտանիքներ:

—

Բ. Դուռը բողոքեց, որ Բէլգիայից հրացաններ են տանում Թիւրքիա: Այս օրերս, ինչպէս յայտնի է, լրագիրները հաղորդեցին, թէ Բրիւսէլում հարիւր հազար հրացաններ են գնված՝ Թիւրքաց քրիստոնեաների ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար:

—

Երուսաղէմից հաղորդում են. «Օմարի մզկիթը խիստ պաշտպանութեան տակ դնելու հրամանը այստեղ ժամանակի նշանաբան է համարվում: Այդ նպատակով զինուորական ոյժեր են հրաւիրված և օտարահպատակներին արգելված է այցելել մզկիթը: Այդ հրամանը բացատրում են հայերի յարձակման երկիւղով:

«Անհրաժեշտ է ուշադրութիւն դարձնել Բէյրութի վալիի կամայականութեան վրա: Զնչին պատճառներ կարող են հայերի ապստամբութիւն առաջ բերել, նոյնպէս և սպառնալիքներով փող կորզելը և ճնշումները այն հետեւանքը կունենան, որ քրիստոնեայ-արաբները դիմադրութիւն կը ցոյց տան: Լաւ հասկանալով իր դրութեան խախուտ լինելը, վալին, ստրիկանութեան օգնութեամբ, միջոցներ է գործ դնում չուտ հարստանալու համար: Կատարելապէս անմեղ քրիստոնեային կանգնեցնում են փողոցի մէջտեղ, մեղադրում են յուզիչ լուրեր տարածելու համար, կալանաւորում են և միայն այն ժամանակն են բաց թողնում, երբ մեղադրվողը կամ նրա ազգականները պահանջված փրկանքն են տալիս: Նոյնպէս են վարվում Բէյրութում երիտասարդ գաղթականների հետ էլ: Բէյրութի և Լիբանանի ազգաբնակութիւնը, որ բաղկացած է գլխաւորապէս քրիստոնեաներից, այդ բանը երկար համբերել չէ կարող: Ոչ միայն քրիստոնեաները, այլ և մահմետականները, այլ եւս չը կարողանալով տանել թիւրքաց իշխանութիւնների կամայականութիւնը, դիմեցին սուլթանին՝ խնդրելով թոյլ տալ իրանց գաղթել Կիպրոս: Նաբլիւս (Nabli) շրջանի բնակիչները սպառնում են հետեւել հայերի օրինակին, որովհետեւ նրանք կատարելապէս սնանկացած են և հարկեր չեն կարող վճարել: Մահմետականները դիմում էին մինչև անգամ ֆրանսիական հիւպատոսի պաշտպանութեանը: Գործերի այդպիսի դրութեան և Կ. Պօլսի խառնակութիւնների ժամանակ դժուար է յուսալ, որ կը բարւոքվի դրութիւնը Թիւրքիայում»:

—

Թիւրքաց ծառայութեան մէջ գտնվող պրուսական գնդապետներից մէկը՝ Գրումկօվ-փաշան այժմ Բերլինումն է. լրագիրների թղթակիցները օգուտ քաղեցին այդ դէպքից նրա կարծիքն իմանալու Թիւրքիայի գործերի դրութեան մասին: Գերմանական կիսապաշտօնական մամուլի օրգանների նման, Գրումկօվ—փաշան աշխատում է արդարացնել Բ. Դուռը հայերի վերջին կոտորածի գործում, հաւատացնելով, որ իբր թէ Բ. Դուռը զօրքի պակասութիւն ունէր կոտորածը դադարեցնելու համար, և թէ կոտորածի ժամանակ չատ անմեղներ վնասվեցին. չէ՞ որ Ստրասբուրգի ռմբակոծման ժամանակն էլ չատ անմեղներ վնասվեցին, մանաւանդ որ կոտորված հայերի մեծամասնութիւնը յամենայն դէպս «այնքան էլ անմեղ չէին». օրինակ, նրանցից ոչ մէկը չը հաղորդեց կառավարութեանը դաւադրութեան մասին, թէպէտ ամենքը գիտէին: Ի նկատի առնելով թիւրքաց ծառայութեան մէջ գտնվող գերմանական հպատակների այդպիսի կարծիքները և գերմանական կիսապաշտօնական մամուլի յայտնի թիւրքասիրութիւնը, կարելի է հաւատալ Գրումկօվ-փաշային, որ Գերմանիայի ազդեցութիւնը վերջերս չատ մեծացել է Կ. Պօլսում: Գրումկօվի կարծիքով, անհրաժեշտ է ազատել Թիւրքիան թէ քաղաքական և թէ ֆինանսական քայքայումից գոնէ նրա համար, որ Թիւրքիայի ֆինանսական անկումը էական վնաս կը հասցնէր եւրոպական պարտատէրերին: Գրումկօվի կարծիքով, րէֆօրմների իրագործման համար ամենաէական միջոցը այն կը լինէր, եթէ պետութիւնները օգնէին Բ. Դրան արտաքին փոխառութիւն անել:

—

Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Ներքին գաւառներէն և ոչ մէկ հայու հրաման կայ դուրս ելթալու. կառավարութիւնը սաստիկ հրահանգ տուած է պաշարման վիճակի մէջ պահել հայաբնակ գիւղերը, քաղաքները. Տիվրիկի, Բինկեան, Զարա, Արմտղան պաշարուած են. Շաբին-Գարահիսար վտանգի մէջ է:»

—

Կ. Պօլսից գրում են Ամերիկայի մի լրագրին, որ Բարթուղիմէոս Ջամիչեան նուիրել է սուլթանին Պէշիկթաշի հայոց գերեզմանատունը: Ինչպէս յայտնի է, տարիներ առաջ սուլթանը պահանջեց այդ տեղը՝ պալատական այգի անելու համար. բայց Կ. Պօլսի հայերը բացարձակապէս ընդդիմացան այդ պահանջին. խնդիրը այնքան յուզեց հայերին, որ սուլթանը ստիպված եղաւ յետ կանգնել իր պահանջից:

—

Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Ռումբերու ցուցահանդէսը, որ հիմակ փակուած է այլ եւս, այցելեցին չատեր դեսպանական շրջանակներէ: Անոնցմէ մէկը, ցուցադրութիւնը դիտելէ ետքը մեկնած պահուն, սա խօսքերը ուղղած է թիւրք պաշտօնեաներուն.—«Ցուցահանդէսը չատ հետաքրքրական էր, սակայն քանի մը կողմերով պակաս. այն առեն միայն ամբողջացած պիտի ըլլար, երբ այդ ռումբերուն քով դրած ըլլայիք նաև ձեր արիւնաշաղախ բիրերը և եաթաղանները:»

—

Լօնդօնից հեռագրում են սեպտեմբերի 24-ից հետեւեալը. «Հայդ-Պարկում տեղի ունեցած բանուորների միտինգի առիթով, Գլադստօն հետեւեալ հեռագիրն ուղարկեց «Star» լրագրի խմբագրութեան. «Հայաստանում տեղի ունեցած անցքերի առիթով իմ յայտնած հայեացքները անպայման մասնաւոր բնաւորութիւն ունեն: Նրանք բացատրված են մանրամասնաբար: Ուրախ եմ, որ բանուորները բացարձակ յայտնում են իրանց կարծիքը:»

«ՓՈՒՆՋԻ» ՅՈՐԴՈՐՆԵՐԸ

—

Կ. Պօլսի լրագրական ասպարէզը այժմ ամբողջապէս պատկանում է Համբարձում Ալաճաճեանին, որ անյայտ ժամանակներից «փունջ» անունով մի շաբաթաթերթ է տալում: Ահա թէ ինչ առաջնորդող է չարադրել Ալաճաճեան:

«Մեր լրագիրն չարունակ ու յօժարակամ ընթերցող ազնիւ ազգայինք կը յիշեն անշուշտ թէ՝ ժամանակէ մը հետէ մրչափ Թախանձանօք յորդոր կը կարդայինք յաճախ մեր սիրելի ազգայնոց՝ բնաւ կարեւորութիւն չը տալու համար օտար երկիրներէ հայ անուն կրող ոմանց բարձրացուցած ձայներուն: Կաղաղակէինք, կաղաչէինք՝ երբէք հաւատ չընծայել այդպիսեաց, երբէք չըչեղիլ, չը խոտորիլ ուղիղ չաւղէ, և բիծ ու արատ չը բերել մեր ազգի հաւատարմութեան, անկեղծութեան, ւիրասիրութեան ու երախտագիտութեան դարաւոր գեղեցիկ ու նախանձելի համբաւոյն, որով դարերէ ի վեր օսմանեան պետութեան ու մեծանուն վեհապետաց բազմազան շնորհներն վայելած եմք, ի Կ. Պօլիս և ի գաւառս բարձր պաշտօններու բարձրացած եմք, և մանաւանդ օգոստափառ սուլթան Համիտ կայսեր մեծամեծ բարիքներն ընդունած եմք: Տակաւին չատ ժամանակ չէ որ կայսերական անձնական գանձն, ընդ նմին՝ պետութեան ընդհանուր գանձն՝ հայու մը նախարարութեան յանձնուած էին. տակաւին չատ ժամանակ չէ որ դատական նախարարութեան խորհրդականն՝ հայ մ'էր, և ահա ցարդ հայ մ'է՝ որ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդականութեան բարձր ու փափուկ պաշտօնը կը վարէ, և ահա ցարդ վարչական ու դատական և այլ բարձր պաշտօններու մէջ կը գտնուին հայեր:

«Այո, մեր այդ յորդորանաց հետ կը յիշատակէինք նաև՝ առաջի օսմանեան պետութեան մեր ազգին ունեցած կարեւոր դիրքն, մեր օգոստափառ վեհապետին բարեացակամութիւնն ու համակրանքն առ ազգն մեր:

«Մեր այդ յորդորներն, աղերսներն ու աղաչանքներն, զոր ըրած եմք ո՛չ միայն իբրև բազմամեայ հրապարակագիր, այլ և իբրև ազգային ժողովոց ու խորհրդոց անդամակցութեամբ ու ազգին վիճակին գիտակցութեամբ փորձառու, խորապէս կը ցաւիմք ըսել թէ՝ ընդհանրապէս լսելի չեղան, և քանի մը դժոխային մարդիկ, հայ անուամբ, օտար երկիրներէ, թունաւոր թուղթերով ու անձամբք սողոսկելով միամիտ դասուն մէջ, և չարաչար մեկնելով մեր և այլոց բարենպատակ յորդորներն, յաջողեցան մոլորեցնել զոմանս, խանգարել խաթարել դարաւոր բարեկարգ ներդաշնակութիւնն՝ ի գաւառս և ի Կ. Պօլիս:

«Այդ դժոխային ճիւաղներն, այդ անագորոյն ու բազդապաշտ անխիղճ արարածներն ո՛ւր են այժմ, որոց ոմանք եկեղեցական և ոմանք աշխարհիկ կեղծ ու պատիր կերպարանօք՝ սիրուն ազգ մը վրդովեցին, վնասներով լցին և զմեզ հարկադրեցին դարձեալ յորդորանաց ձայն բարձրացնել:

«Արտասուօք կը գրեմք այս տողերը. տխուր եմք յոյժ. կաղաչեմք որ եթէ երբէք այսուհետեւ ալ այդպիսի ճիւաղներ աեսնուին, այդպիսի դըժոխաչունչ ձայներ լսուին, կարեւորութիւն և հաւատ չընծայուի, և ըստ ամենայնի փոյթ տարուի հայ անուան համանիշ եղող հաւատարմութեան, անկեղծութեան ու երախտագիտութեան արատ բերող ո՛ր և է չարժումէ զգուշանալ, օտարէն չը յուսալ ոչինչ, յուսալ յԱստուած՝ որ իւր սրբաչունչ մատեաններով առ իշխանս և առ թագաւորս հաւատարմութիւն և հնազանդութիւն կը պատուիրէ, իբրև իրեն միակ ընդունելի և բարի գործ.—ապաստանիլ մեր առատագութ վեհապետին միայն՝ որ գիտէ մեր ազգին գործունէութիւնն, փութաջանութիւնն և այլ գովելի յատկութիւններն, և գիտէ առաւել գթութեամբ քան արդարութեամբ վարուիլ:

«Զի՛ բարի, զի՛ վայելուչ, զի՛ բնակին եղբարք ի միասին: Մեր ազգայինք գիտեն այս բարութիւնն, այս վայելչութիւնն: Կը փափաքիմք որ նոյն գեղեցիկ ու օգտակար գիտակցութեամբ վարուին, որով միայն կարելի է սիրելի և հաճելի ըլլալ Աստուծոյ և մեր օգոստափառ վեհապետին, որ եղբայրասիրութիւն և խաղաղասիրութիւն կը պատուիրէ, և կը փափաքի որ իւր բոլոր հպատակներն անխտիր անդորր ու բարեկեցիկ վիճակ ունենան, և միշտ պատրաստ է լսել ու գործադրել օրինաւորապէս մատուցեալ ամէն խնդիր: Կը բաղձամք որ այսուհետեւ եւս մեր ազգը ո՛չ թէ խրատու ու յորդորանաց, այլ սիրոյ ու համակրանաց քաջալերութեան ու վարձատրութեան արժանի համարուի, առաջի մեծազօր վեհապետին մեր, առաջի պետական ատեանիցն և խուռն ազգին, և ամէն հայ գիտնայ թէ չիք փրկութիւն հայոց արտաքոյ Թիւրքիոյ:

«Այս է մեր, գերեզմանին դուռն հասած հինաւուրց հրապարակագրի մը հաւատն ու դաւանութիւնն:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Մակեդոնացի սերբերի Բէլգրադի կոմիտէտը դիմեց սերբիական թագաւորին, չէրնոգօրիական իշխանին և սուլթանին նոյնատեսակ բովանդակութիւն ունեցող մի յիշատակագրով, որի մէջ պահանջվում է սերբիական պատրիարքութեան վերականգնումը Իպէկում, Կոսովի վիլայէթի նահանգապետի տեղապահ նշանակել սերբիացի, և խոստացված րէֆօրմները իրագործել: Յիշատակագրի մէջ մի առ մի թւած են իշխանութիւնների կամայական և բռնի գործողութիւնների բազմաթիւ դէպքեր Թիւրքիայի սերբիական շրջաններում: Ինչպէս յայտնի է, սերբիական բոլոր պահանջներից Բ. Դուռը մինչև այժմ իրագործեց միայն այն, որ պաշտօնապէս ճանաչեց սերբիական ազգութիւնը Մակեդոնիայում: Բացի դրանից, վերջին ժամանակները, Վելեսեան շրջանը, որ նշանաւոր թւով սերբ ազգաբնակութիւն ունի, Մակեդոնիայից անջատված է և միացրված է Կոսովեան վիլայէթին կամ Հին-Սերբիային:

—Լօնդօնից հեռագրում են, որ այն միտինգին, ուր լօրդ Րօզբէրի խօսեց իր վերջին ճառը, եկել էին մօտ 16,000 մարդիկ: Որովհետեւ դահլիճում միայն 4,500 հոգու տեղ կար, այդ պատճառով աննկարագրելի նեղուածք էր:

—Սօֆիայից հաղորդում են, որ բօլգարական զինուորական մինիստրութիւնը բանակցութիւններ սկսեց աւստրիական զինուորական մինիստրի հետ՝ բօլգարական զօրքի մէջ անծուխ վառօդ մտցնելու մասին:

—Բուդա-Պէշտից հեռագրում են, որ սօցիալիստական կուսակցութիւնը առաջին անգամ վճռեց մասնակցել պարլամենտական ընտրութիւններին: Նա դիտաւորութիւն ունի 20 թեկնածուներ հանդէս բերել Բուդա-Պէշտում և նահանգներում:

—Բէլգրադից հեռագրում են, որ Ալէքսանդր թագաւորը յետաձգեց մինչև եկող տարի իր գընալը Ցէտինիէ: Այս տարի թագաւորը կերթայ միայն Բուխարեստ, Վիէննա և Հռոմ:

—Կանէից (Կրետէ) «Times» լրագրին հեռագրում են, որ մահմետականները նորս խուժեցին

քրիստոնեաների գերեզմանոցը և պղծեցին քրիստոնեաների գերեզմանները. բազմաթիւ արձաններ և խաչեր են կոտրուած։

—Ապօկօրօնի շրջանում քրիստոնեաները ժողով գումարեցին՝ բողոք յայտնելու համար այն գանդաղկոտութեան դէմ, որ ցոյց է տալի Թիւրքաց կառավարութիւնը՝ նոր րէֆօրմներ մտցնելու գործում։

—Դրուզների ապստամբութեան մասին Բէյրութից գրում են. «Հաուրանեան հարցը, ըստ երեւոյթին, ժամանակաւորապէս կարգադրուած է։ Թիւրքաց զինուորական իշխանութիւնները վճռեցին հեռանել Դամասկոսի վալիի խորհուրդներին և յետ ուղարկել դրուզների դէմ պատերազմող զօրքերը։ Հաուրանում գտնվող զօրքերի հրամանատարը ճարպիկութեամբ օգուտ քաղեց սուլթանի գահակալութեան տարեդարձից և յայտնեց, թէ սուլթանը պատրաստ է ներել այն դրուզներին, որոնք կը խնդրեն այդ շնորհը։ Բայց այդտեղ ոչինչ շնորհ չը կար։ Թիւրքաց զօրքերը տանջվում էին հիւանդութիւնից և կենսական մթերքների պակասութիւնից։ Հէնց այդ պատճառով Թիւրքաց զօրքերը յետ կանչվեցին Դամասկոս, ուր նրանց արձակեցին։ Այժմ միայն Հաուրանի մէջն է մի փոքր զօրք կենտրոնացած։ Այդպիսով դրուզների և Թիւրքերի մէջ մի տեսակ զինադադար է յայտնուած։»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Համբարձում Ալաճաճեան, խմբագիր «փունջ» լրագրի, երբեմն ազգային ժողովի երէցփոխան, ինչպէս գրում է Կ. Պոլսի մեր թղթակիցը, այժմ պարզապէս մի մուրացկան է։ Բաղդը երկար տարիներ այդ խեղճին անյայտութեան և աղքատութեան մէջ թողնելուց յետոյ, այժմ արժանացրել է մի համեղ խնճոյքի։ Դա Բարթուղիմէոս Զամիչեանի շնորհն է, որ լուրի խոզ է քսում բազմաժեայ «մեծապատիւ մուրացկանի» շրթունքներին։ Այժմեան «պատրիք գայմագամը» երախտիք մոռացող մարդ չէ։ 1870 թուին, երբ Զամիչեան Բրուսայում ծայրայեղութեան էր հասցրել իր քաջագործութիւնները, պատրիարքարանը հարկադրված եղաւ ոստիկանութեան միջոցով նրան տանել Կ. Պոլիս։ Այդ ժամանակ էլ Ալաճաճեան պաշտպանում էր Բարթուղիմէոսին, ինչպէս պաշտպանում էր և միւս թուկից փախած սեագլուխներին, որոնց մէջ յայտնի էր մանաւանդ Պօղոս վարդապետը։ Ալաճաճեան՝ պատրիարքին և նրա շրջապատողներին ուղղակի ապուշ էր անուանում իր անպէտք «փունջի» մէջ, որպէս զի իր թշուառ գոյութիւնը պահպանելու համար զրկված չը լինի գոնէ հալածված սեագլուխների փշրանքներից։

Ներսէս պատրիարքի ժամանակ Ալաճաճեան յայտնի դարձաւ մի դէպքի շնորհիւ։ Ազգային ժողովի մի նիստի մէջ նա այնպիսի անպատկառ յարձակումներ, զրպարտութիւններ արաւ Ներսէսի դէմ, որ սա չը համբերեց և սրտալից ձայնով ասաց.

—Համբարձում Ալաճաճեան, «փունջ»... տանից «ն»-ի ես, փուչ ես։

Այս է այդ մուրացկանի միակ յայտնի գործը։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 հոկտեմբերի։ Հոկտեմբերի 3-ին Պետերբուրգ վերադարձան արդարադատութեան մինիստր Մուրավիէվ և արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ Շիշկին։

ՍԻՄԼԱ, 4 հոկտեմբերի։ Օրէնսդրական խորհրդի նիստում հաստատվեց, որ Հնդկաստանի մեծ մասում սով է սպառնում։ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ։

ԲՕՄԲԷՑ, 4 հոկտեմբերի։ Դէպի Կվէտտա տանող երկաթուղու Սանարի կայարանում մարդի ցեղի հրոսակախումբը յարձակում գործեց։ Բոլոր ծառայողները սպանված են, բացի կայարանապետից, որի ձեռքը կտրվեց, և եւրօպացի մի բանւորից։ Զօրաբաժին է ուղարկած Սանարի գրաւելու համար։

ԲԱԹՈՒՄ, 5 հոկտեմբերի։ Հոկտեմբերի 3-ին անդրկովկասեան երկաթուղու Մարէլիսի կայարանի մօտ, Շօրապանի գաւառի Շախլարա տեղի ճանապարհի վրա, երեք աւազակներ յարձակվեցին փայտ արդիւնաբերող Վալէրիի գործակատարի վրա՝ խլեցին 4000 ր. փող, ձի, հրացան և վիրաւորեցին նրան։

ՀՕՄԲՈՒՐԳ, 5 հոկտեմբերի (Վիսբադէնի մօտ)։ Ժամանեցին ռուսաց կայսրը և կայսրուհին Հէսսէնի մեծ դքսի հետ միասին։ Նրանց դիմաւորեցին կայարանում պաշտօնատար անձինք, որոնց թւում և զօրաբաժնի հրամանատար Վիտտիխ, որպէս գերմանական կայսրի ներկայացուցիչ։ Թագաւորը և Թագուհին գնացին ուղղակի եկեղեցու հիմնարկութեան տեղը, ուր մի շքեղ պավիլիօն է շինած։ Նոցա Մեծութիւններին դիմաւորեց գերմանական այրի Վիկտորիա կայսրուհին։ Տեղի ունեցաւ եկեղեցու հիմք գցելու ծէսը։ Նոցա Մեծութիւնները և ներկայ եղող ուրիշ օգոստափառ անձինք դրամներ դրեցին հիմնաքարի մէջ։ Ապա Հօմբուրգի օբէր-բուրգօմիստրը «hoch» կանչեց ի պատիւ Թագաւորի։ Նոցա Մեծութիւնները և օգոստափառ ուրիշ անձինք հասարակութեան բացականչութեան ուղեկցութեամբ կառքերով գնացին Ֆրիդրիխսհօֆ ամրոցը։

ԿՐՕՆԲԷՐԳ, (Վիսբադէնի մօտ), 5 հոկտեմբերի։ Ֆրիդրիխսհօֆեան ամրոցում այրի Վիկտորիա կայսրուհու մօտ նախաճաշիկ տեղի ունեցաւ ի պատիւ Նոցա Մեծութիւնների։ Թագաւորը հասարակ, ոչ-զինուորական շորով էր։ Ի յիշատակ իր այցելութեան Թագաւորը Ֆրիդրիխսհօֆեան պարկում տնկեց մի ծառ—ահագին վելինգտօնիա. Թագուհին տնկեց մայրի ծառը։ 5 դ. ժամի սկզբում Նոցա Մեծութիւնները արտակարգ գնացքով վերադարձան Դարմշտատ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 հոկտեմբերի։ Մեծ իշխան Պետր Նիկօլաեվիչի ամուսինը՝ Մեծ իշխանուհի Միլիցա Նիկօլաեվնա որդի ծնեց, և անունը դրվեց Ռօման։ Օգոստափառ ծնողը և երեխան կատարելապէս առողջ են։

Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութիւն. «Гражданинъ» լրագրի №№ 77 և 79-ի մէջ, «Ցիշատակարան» բաժնում տպված յօդուածների համար յայտնել այդ լրագրին երրորդ նախազգուշութիւն յանձին հրատարակիչ-խմբագիր իշխան Վլադիմիր Մէշչէրսկու, դադարեցնելով հրատարակութիւնը մէկ ամսով, և հրատարակութեան դադարումի ժամանակամիջոցը լրանալուց յետոյ, գործադրել նրա վերաբերմամբ, 144-դ յօդուածի ծանօթութիւնը։

Պետերբուրգում կազմվեց նոր գեղարուեստական ընկերութիւն, նկարիչ Րէպինի գլխաւորութեամբ։ Դեկտեմբերին ընկերութիւնը կազմում է Պետերբուրգում իր առաջին ցուցահանդէսը։

ՊԱՐԻԶ, 6 հոկտեմբերի։ Բօրսայում սաստիկ ընկան օսմանեան արժէթղթերի գները։ Արժէթղթերի գնի ընկնելու պատճառը այն լուրն էր, թէ պարտքերը հանգցնող դրամարկղը դիւանատութիւն ունի դադարեցնել վճարումները։ Օսմանեան պարտքի վարչութեան դիրեկտորը, որ գտնվում է Պարիզում, հերքեց բօրսայում տարածած լուրերը և յայտնեց, որ հոկտեմբերի եկամուտները համարեա հաւասարվում են անցեալ տարվայ եկամուտներին։

ԿԻԼ, 6 հոկտեմբերի։ Կայսերական «Полярная Звѣзда» նաւը հոկտեմբերի 5-ին գնաց Կրօնշտատ։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ
Հոկտեմբերի 4-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	93 ր.	55 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 »	$67^3/_8$ »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37 »	$17^5/_8$ »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	50 »
Մաքսային կուպօններ — . .	149 »	— »
Բօրսային դիսկօնտ — . .	$5^3/_4$ »	7% »
4% պետական րէնտա	$98^5/_8$ »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	285 »	— »
— — երկրորդ —	$250^1/_4$ »	— »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$208^1/_2$ »	— »
5% պետական երկաթուղ. րէնտա	$100^1/_2$	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	$98^1/_2$	— »
$4^1/_2$% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 »	— »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.	— »	— »
$4^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի	$101^1/_8$ »	— »
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետաղ. .	— »	— »
պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները.	$100^3/_4$	— »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	$100^7/_8$ »	— »
Օդեսայի — —	$100^5/_8$ »	— »
Թիֆլիսի — —	98 »	— »
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% — . .	103 »	— »
5% — — — .	99 »	— »
Քութայիսի — 6% — . .	103 »	— »
5% — — — . .	$99^1/_2$ »	— »

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

—

Բաթ. դուրս է գալիս	9 ժ. 40 ր. առ.	11 ժ. 20 ր. գիշ.
Թիֆլիս հասնում է	9 „ 55 „ եր.	12 „ 25 „ ցեր.
Թիֆլ. դուրս է գալիս	10 „ 50 „ „	1 „ 10 „ „
Բագու հասնում է	4 „ 49 „ „	7 „ 30 „ առ.

—

Բագուից դուրս է գալիս	2 ժ. 10 ր. ցեր.	11 ժ. 5 ր. գիշ.
Թիֆլիս հասնում է	8 „ 32 „ առ.	5 „ 50 „ եր.
Թիֆլ. դուրս է գալիս	9 „ 30 „ „	6 „ 50 „ „
Բաթում հասնում է	9 „ 45 „ եր.	8 „ 15 „ առ.

ԴԻԼԻԺԱՆՍՆԵՐ

—

Հ ի ն գ հ ո գ ու հ ա մ ա ր		
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	7 ժ. առ.	9 ժամ. առ.
Գիշերում է	Մլետում	Պասանաուր
Վլադիկավկազ հասնում է	6 ժ. երեկ.	8 ժ. երեկ.
Վ ե ց հ ո գ ու հ ա մ ա ր (չեն գիշերում)		
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	9 ժ. 30 ր. առ.	7 ժ. երեկ.
Վլադիկավկազ հասնում է	12 „ —ցերեկ	8 „ 50 ր. „

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւններ։

Դ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ-ԲՈՒԴԵՆԿՕ—10—11 ժ. կանանց և երեխ. հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեք. հինգ. և շաբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ. ներքին և մորթի հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ ՉԱՐԳԱՐԵԱՆՑ

Մօսկվայի կայսերական համալսարանի մանկաբուժական կլինիկայի նախկին օրդինատոր, ընդունում է միայն հիւանդ երեխաներին ամեն օր, ժամի $11^1/_2$—1-ը։ Շաբաթ օրերը՝ ձրի։

Հասցէն՝ Ստարո-Ինստիտուտսկայա, տ. № 13.
№ 103 (շր.) 7—40

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՎԱՐԺՈՒՀԻ

(ցէնզով) Սղնախի միջասեան օրիորդաց դպրոցի համար։ Պայմանների մասին դիմել Սղնախ. Доктору Моисею Мосесову. (№ 118) 1—3

ՊՐՕՎԱՆՍԱՅԻ ՁԷԹ
ՅԱՅՏՆԻ ԿԷՕԼԷՐԵԱՆ

պատրաստված Նիցցայում, առանձին ցուցմունքով, ծախվում է

ԱՄԵՆ ՏԵՂ, ԲՈԼՈՐ

Նշանաւոր առեւտրականների մօտ։
Այդ ձէթը միայն պատրաստվում է մայիսին և միայն թարմ հաւաքված, կատարելապէս հասած և ընտիր ձիթապտուղներից։
№ 82 (13) 3—3

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1897 ԹՒԱԿԱՆԻՑ
կը հրատարակվի Նոր-Նախիջեւանում

„ԳՈՐԾ"

Գրական և պատմական վեցամսեայ հանդէս

Երկու գրքի բաժանորդագինն է Ռուսաստանում—3 րուբլի, արտասահմանի համար—10 ֆր.։ Իւրաքանչիւր գիրքն առանձին կարժենայ 2 րուբլի։ Բաժանորդագրութեան համար պէտք է դիմել՝ Нахичевань на Дону, въ редакцію сборника «Горцъ», իսկ արտասահմանից—Nakhitchevan sur le Don, Rédaction de la Revue «Gorz»։

Խմբագիր-հրատարակիչ Երուանդ Շահազիզ
(№ 117) 2—3

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցում նշանակված են հոկտեմբերի 12-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը մինչև հոկտեմբերի 10։ (№ 118) 1—2

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԴԻՏԵԱՏԿՕՎՍԿՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԹՂԹԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԿԻԵՎՈՒՄ

Սրանով պատիւ ունի հաղորդել ի գիտութիւն պատուելի հասարակութեան, որ այս սեպտեմբերի 10-ից նա բացեց Բագւում, եղբ. Թումաեանների տան մէջ, Միլիւտինեան փողոցի վրա

Թ Ղ Թ Ի Պ Ա Հ Ե Ս Տ

իր սեփական գործարանների արդիւնք, ուր գտնվում են մեծ ընտրութեամբ թղթէ, գծագրութեան, աշակերտական և կանցելեարական առարկաներ։

Վաճառվում է մեծ քանակութեամբ և մաս մաս, գործարանային գներով։
(№ 117) (շ.) 1—5

ԲԱԳՈՒ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ Ա. ԲԱՔԱԼԵԱՆԻ

Երեխայք ստանում են սկզբնական կրթութիւն, մի և նոյն ժամանակ պատրաստվում են միջնակարգ դպրոցներ մտնելու համար. Հին փոստի փողոց, տուն Հաջի Նէյմաթի։ (№ 118) 1—4

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
ՏԱՍՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առեւտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Աւանդելի առարկայք սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տնտեսութիւն, 2) Առեւտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առեւտրական Թղթակցութիւն, 6) Առեւտրական և մուրհակի կանոնագրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 16-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 2-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը, № 9, Սերգիեվսկայա և Նազօրնայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.
(ե. շ.) № 73 25—25

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 7 Октября 1896 г. Типографія Канцел. Главноначальн. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз